

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE

EMLÉKEZTETŐ

az OPCAT Civil Konzultációs Testület
2019. évi üléséről

Melléklet: az AJBH napirendi javaslata

Időpont: 2019. december 3. 10.00-11.30

Helyszín: Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, tanácssterem

Jelen vannak:

Az AJBH részéről:

Dr. Kozma Ákos
Dr. Varga Réka
Dr. Schmidt Gábor
Dr. Szalai Andrea
Dr. Fliegauf Gergely
Dr. Haraszi Katalin
Dr. Izsó Krisztina
Dr. Gilányi Eszter

A meghívottak részéről:

Dr. Hárdi Lilla (Cordelia Alapítvány)
Dr. Kadlót Erzsébet (Magyar Ügyvédi Kamara - MÜK)
Dr. Kádár András Kristóf (Magyar Helsinki Bizottság - MHB)
Dr. Lovász Laura (Társaság a Szabadságjogokért - TASZ)
Dr. Purebl György (Magyar Pszichiátriai Társaság - MPT)

Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa megnyitotta a Civil Konzultációs Testület *(a továbbiakban: CKT)* ülését, majd köszöntötte a jelenlevőket. Örömeinek adott hangot, hogy az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala *(a továbbiakban: Hivatal)* és a testület tagjai között e fontos területen ilyen szoros és folyamatos az együttműködés.

Szeptember 26-án lépett hivatalba, de a nemzeti megelőző mechanizmus *(a továbbiakban: NMM)* feladatkörét az első pillanattól kezdve kiemelten kezeli. Ragaszkodott hozzá, hogy az idei év folyamán még sor kerüljön a hivatalba lépését követő első CKT ülésre.

Elmondta, hogy korábban a Független Rendészeti Panasztestület elnökhelyetteseként a rendőrség működését érintő alapjogvédelmi kérdésekkel foglalkozott.

Bemutatta a Hivatal új főtitkárát, dr. Varga Rékát.

Hangsúlyozta az NMM feladatköre iránti elkötelezettségét, és azon törekvését, hogy minél több látogatás történjen, a jelentések minél hamarabb elkészüljenek, és számon kérhető eredményeket érjen el a rossz bánásmódok megelőzésének területén.

Dr. Fliegauf Gergely, az OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus Főosztály *(a továbbiakban: Főosztály)* vezetője felhívta a résztvevők figyelmét, hogy az ülésről hangfelvétel és emlékeztető készül. Felkérte a CKT-tagok képviselőit a napirendi javaslat elfogadására.

Az ülés résztvevői a napirendi javaslatot változtatás nélkül, egyhangúlag elfogadták.

Dr. Fliegauf Gergely ismertette a NMM utolsó CKT ülés (2018 december 4.) óta végzett tevékenységét. Elmondta, hogy az NMM fennállása óta 45 látogatást tett, melyek keretében 60 fogva tartási helyszínt keresett fel. Az NMM időközben közzétette a 2018. évi tevékenységéről szóló átfogó jelentését. Munkatársai részt vettek a Délkelet-európai NMM Hálózat két ülésén, valamint a CPT 30 éves jubileumi rendezvényén és a hozzá kapcsolódó nemzetközi konferenciákon, valamint a MHB és nemzetközi partnerei által lebonyolított, a gyanúsítottak és vádlottak jogaival kapcsolatos nemzetközi projekt workshopjain.

Az NMM az előző ülés óta hat látogatást tett, kilenc fogvatartási helyszínen. Visegrádon egy idősek otthonában; Kecskeméten, a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben; Baracsán, a Középdunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet egyik objektumában; Esztergomban, az EMMI Speciális Gyermekeketthoni Központ, Általános Iskola és Szakiskolában, Békés megyében négy rendőrkapitányság előállításra használt helyiségeiben, valamint ismételt utóvizsgálatot tett Kecskeméten, a Bács-Kiskun Megyei Integrált Szociális Intézményben.

Az előző CKT ülés óta az NMM hat jelentést tett közzé, a következő helyszínek látogatási tapasztalatairól: Dél-Borsodi Integrált Szociális Intézmény, a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet I. objektuma, melynek látogatásán az ENSZ Kínzás Megelőzési Albizottságának delegációja is részt vett; a Tolna Megyei Balassa János Kórház Pszichiátriai Osztálya; Nógrád megyei rendőrségi fogdáék és előállító helyiségek; a Szegedi Fegyház és Börtön III. objektumának Krónikus Utókezelő Részlege, valamint a Visegrád Aranykor Alapítvány Idősek Otthona. Az NMM jelenleg további kilenc jelentésen dolgozik.

A korábban nyilvánosságra hozott jelentéseiben megfogalmazott ajánlásaival kapcsolatban az NMM az érintett hatóságokkal párbeszédet folytatott. A főosztályvezető kiemelte a kényszergyógykezelt személyek vonatkozásában az adaptációs szabadságra bocsátással összefüggő intézményi átalakítás; a rendőrségi fogvatartás kapcsán a harmadik fél értesítése, a kényszerítő eszközök alkalmazásának gyakorlata, a megfelelő tájékoztatás, a gyógyszerellátás; a büntetés-végrehajtási intézmények vonatkozásában a fogvatartottak élelmezése, az egyéni elhelyezésre való alkalmasság felmérése és a szexuális bűnelkövetők kezelése; valamint a pszichiátrián elhelyezett személyekkel összefüggésben az egészségügyi dolgozók működési engedélyének érvényessége és a betegjogi képviselő közvetlen elérhetőségének biztosítása terén folytatott egyeztetést.

Végül tájékoztatta a jelenlévőket, hogy az NMM 2019-ben benyújtotta pályázatát az OPCAT 26. cikke szerinti pénzalaphoz. Az NMM a pályázati összeget egy interjútechnikákkal foglalkozó workshop költségeire kívánja fordítani, a fókuszba négy speciális alanyi kört állítva: a gyermekeket; a pszichoszociális fogyatékkal élőket; a külföldieket; valamint az LMBTQ személyeket. A megvalósításba a Délkelet-európai NMM hálózat tagjai, a cseh NMM és a szlovák ombudsmani intézmény, a CPT, APT, SPT, EBESZ, UNHCR, valamint a CKT-tagok szakértőit is szándékában áll bevonni. A rendezvény várhatóan 2020 októberében kerül megrendezésre.

Dr. Fliegauf Gergely felkérte a CKT tagok képviselőit, hogy a második napirendi pont keretében tegyenek javaslatot a 2020. évi látogatási helyszínekre, illetőleg témákra. Tájékoztatta őket, hogy javaslataikat e-mailben is eljuttathatják az NMM számára, és arról is, hogy a nyilvános emlékeztetőben a javasolt helyszínek nem szerepelnek majd, tekintettel az NMM előre be nem jelentett látogatásaira.

Dr. Kadlót Erzsébet (MÜK) felhívta a figyelmet, hogy amennyiben a bíróság egy pedagógussal szemben foglalkozástól eltiltást szab ki, a büntetést egyik szerv sem tartja nyilván, és végrehajtását nem is ellenőrzi. Ha az elkövetőt nem végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, az ágazati jogszabályok alapján kellene intézkedni, de a feladat sem a Kormányhivatalokhoz, sem az Oktatási Hivatalhoz nem tartozik, és a jogszabályok alapján a bíróságok erről az iskolákat nem tájékoztathatják. Kérte, hogy az alapvető jogok biztosa akár az NMM feladatkörében, akár általános alapjogvédelmi tevékenysége körében eljárva foglalkozzon a problémával.

Dr. Haraszti Katalin főosztályvezető-helyettes rámutatott, hogy az alapvető jogok biztosa az igazságszolgáltatást, mint hatalmi ágat nem vizsgálhatja, azonban a nyilvántartások vezetése a végrehajtó hatalmi ág körébe tartozó szervek feladata, így megfontolandó, hogy a kérdést általános alapjogvédelmi tevékenysége körében vizsgálja. Felvetette továbbá, hogy mivel a büntetések végrehajtásának törvényességi ellenőrzését az ügyészség végzi, az Ügyvédi Kamara az ügyészi szervezethez is fordulhatna a problémával.

Dr. Kádár András Kristóf (MHB) emlékeztette az NMM munkatársait, hogy az utóbbi időszakban több konkrét panasz kapcsán kérték (pl. informális szankcióként tárgyhoz bilincselés alkalmazása), hogy az NMM kínzásmegelőző feladatkörében eljárva végezzen vizsgálatot. Az MHB a Hivaltól azt a választ kapta, hogy mivel bűncselekmény, illetve fegyelmi vétség gyanúja merült fel, a panaszt az ügyészségnek, illetve a BVOP-nak továbbították. Álláspontja szerint, ha az NMM rendszerszintű problémát észlel, akkor

is vizsgálódhat, ha egyébként az eset kapcsán egyének büntetőjogi felelősségének lehetősége is felmerül. Rámutatott arra is, hogy a biztosnak az általános alapjogvédelem körében is van lehetősége a kérdést hivatalból indított eljárás keretében vizsgálni.

Az éves tevékenységről szóló beszámoló kapcsán örömmel vette tudomásul, hogy az NMM a fogvatartási helyeken a látogatófogadás infrastruktúráját (pl. plexis beszélők) is vizsgálta. További vizsgálandó szempontként javasolta a rendőrségi és a büntetés-végrehajtás által fogvatartottak saját (egészségügyi, fogvatartással kapcsolatos) dokumentációjához való hozzáférése, a szállítás/körszállítás körülményei, illetve az eljárási garanciák (védőhöz való hozzájutás, független orvos vizsgálatának lehetősége, hozzátartozó értesítésének szabályai) érvényesülését, továbbá az idegenrendészeti, illetve a menekültügyi őrizetben és tranzitzőnákban tartózkodó személyekkel való bánásmódot, illetve az ő ügyvédhez történő hozzáférésük lehetőségeit. Megfontolandó lenne azt is vizsgálni, hogy egy speciális gyermekotthonból általános otthonba való áthelyezés esetén a döntés szakmailag is indokolt-e, vagy csak adott intézmény adminisztratív eszközökkel való kiürítését szolgálja. A rossz elhelyezési körülmények miatti kártalanítási eljárásokkal kapcsolatban felhívta a figyelmet arra, hogy a bíróságok a Büntetés-végrehajtás Központi Kórházát nem tekintik a kártalanítási igény alapjául szolgáló fogvatartási helynek.

Dr. Lovász Laura (TASZ) a szervezetükhöz beérkezett panaszok alapján több konkrét fogvatartási helyszín meglátogatására is javaslatot tett.

Dr. Purebl György (MPT) a pszichiátriai osztályokon a betegbiztonság minimumkövetelményeinek (pl. személyzet megfelelő létszáma), illetve a bírói szemlék gyakorlatának vizsgálatát javasolta.

Dr. Hárdi Lilla (Cordelia Alapítvány) jelezte, hogy a tranzitzőnák vizsgálatát az ő szervezete is indokoltan tartja, különös tekintettel az ott tartózkodók számára elérhető mentálhigiénés segítségnyújtás lehetőségére.

Dr. Kozma Ákos megköszönte az információkat. Jelezte, hogy egyéb programon való megjelenési kötelezettsége miatt távoznia kell az ülésről. Megígérte, hogy a Hivatal jelenlévő munkatársai válaszolni fognak a felmerült kérdésekre. Felkérte a CKT tagjait, hogy akár a testület ülései közötti időszakban is jelezzék munkatársainak esetleges észrevételeiket, javasolataikat.

Dr. Haraszi Katalin a MHB képviselőjének tárgyhoz bilincseléssel kapcsolatos felvetésére válaszul kifejtette, hogy az NMM találkozott már a problémával a Fővárosi Bv. Intézet látogatása során. A bv. szervezet az ilyen eseteket alapvetően nem tagadja, de arra hivatkozik, hogy azt kényszerhelyzetben alkalmazzák, amikor például az önvészélyes fogvatartottat meg kell fékezni. Az NMM a konkrét ügyben az ügyészséghez fordult, amely megállapította a jogsértést. A probléma az, hogy esetről esetre kell vizsgálni az intézkedés indokoltságát, de ez a megelőző célú látogatásokat végző NMM hatáskörét meghaladja.

A látogatófogadás körülményei kapcsán elmondta, hogy az NMM e területen az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának a fogvatartottak gyermekeinek jogairól szóló ajánlását is követendőnek tartja. Az NMM törekszik arra, hogy nemzetközi szabályokra, többek között „soft law”-ra is támaszkodva fogalmazza meg az ajánlásait.

A védőhöz való jog kapcsán jelezte, hogy a statisztikai adatok alapján Magyarországon nagy számban rendelnek ki védőt a nyomozó hatóságok. A gyakorlatban problémát okoz, hogy a védők jellemzően csak a bíróságon találkoznak először az ügyfeleikkel, és nincsenek jelen az eljárás nyomozati szakaszában, a rendőrségi kihallgatásokon, amikor a rossz bánásmódok megelőzése, a kínzás tilalma szempontjából kiemelten fontos lenne. Ez egy ismert probléma, korábbi ombudsmanok is foglalkoztak vele, és nem csak büntetőeljárással, hanem pl. a kísérő nélküli kiskorúakkal kapcsolatban is.

A független orvosi vizsgálat ügyében az NMM kezdeményezte, hogy ne a rendőrorvos vizsgálja meg az előállítottakat, de e területen nagy az ellenállás. A harmadik személy értesítése kapcsán szintén tett az NMM lépéseket, de ebben a kérdésben, ahol a jogszabály nem volt egyértelmű, a módosítás a szigorítás irányába mozdult el.

Az idegenrendészeti fogvatartási helyszínek látogatása kapcsán az NMM megvizsgálja a katasztert, hogy felmérje, hogy milyen létszámot érint a kérdés. Az országhatár szárazföldi szakaszán működő

tranzitónak kapcsán megjegyezte, hogy a strasbourgi bíróság Nagy Kamarájának ítélete alapján azok nem minősülnek az Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. cikke szerinti fogvatartási helynek. A Hivatal által lefolytatott vizsgálat tapasztalatai is azt mutatják, hogy amikor realissá válik, hogy a kitoloncolás végrehajtásra kerül, a tranzitónában tartózkodók saját kérésükre Szerbia felé elhagyják az országot.

A speciális gyermekotthon kapcsán felvetett kérdés tekintetében álláspontja szerint nem áll fenn az NMM hatásköre. A kártalanítási kérdésben hozott bírói döntéseket az ombudsman nem képes befolyásolni.

Beszámolt arról, hogy az NMM négy idén elkészült jelentését már publikálta, és további négyet belátható időn belül szándékában áll kiadni. Az NMM tevékenység disszeminációja keretében a Főosztály munkatársa, Izsó Krisztina tollából egy tanulmány már megjelent, két további, Haraszi Katalin által írt cikk pedig megjelentés alatt áll mértékadó szakmai folyóiratokban.

Dr. Fliegauf Gergely jelezte, hogy technikai szempontból nagy segítséget jelentene, ha az ülés résztvevői a szóban közölt javaslataikat e-mailben is eljuttatnák az NMM munkatársaihoz. A résztvevők erre ígéretet tettek.

Dr. Kadlót Erzsébet (MÜK) bejelentette, hogy a konkrét vizsgálati helyszínekre vonatkozó javaslataikat írásban megküldik. Rendszerszintű problémaként kívánta felhívni az NMM figyelmét a büntetés-végrehajtási intézményekben tapasztalható létszámhiányára, valamint túlterheltségre. Ezt a problémát ő maga is több intézetben tapasztalta munkája során.

Dr. Haraszi Katalin megjegyezte, hogy az NMM kiemelt kérdésként kezeli a személyi állomány munkakörülményeinek kérdését is, mint olyan tényezőt, mely alapvetően befolyásolja a fogvatartott személyekkel való bánásmódot.

Dr. Kádár András Kristóf (MHB) egyetértett azzal, hogy az NMM jelentéseiben ezt a problémát megjelenítse, ahogy azt már eddig is tette.

A tárgyhoz bilincselés vizsgálatának módszere kapcsán javasolta, hogy a látogatócsoport a fogvatartási helyszínen tudomására jutott esetek iratait vizsgálja meg. A fogvatartottak kapcsolattartásának kérdésében az NMM figyelmébe ajánlotta a strasbourgi bíróság Mojszejev kontra Oroszország ügyben hozott ítéletét. A tranzitóna kapcsán felhívta arra a figyelmet, hogy a strasbourgi bíróság ítéletében fontos érv volt a panaszosok által ott töltött idő rövidege. A helyzet az ítélet alapjául szolgáló eset óta sokat változott, mind az eltöltött idő, mind a bánásmód tekintetében. A kártalanítás problémája kapcsán felvetette, hogy az alapvető jogok biztosja jogalkotási javaslattal élhetne annak érdekében, hogy a Bv. Központi Kórház kórtermei is egyértelműen a vonatkozó rendelkezések hatálya alá essenek.

Dr. Varga Réka főtitkár az alapvető jogok biztosának nevében is megköszönte a CKT tagszervezetek részvételét és konstruktív javaslatait. Elmondta, hogy nagyra értékeli ezt a lehetőséget, és biztosítja a jelenlévőket, hogy mind a Főosztály, mind a Hivatal komolyan fontolóra veszi az elhangzottakat. Kiemelte, hogy a Hivatal szempontjából fontos a Főosztály, fontos feladatokat lát el, és mindenki mindent elkövet annak érdekében, ezeket minél hatékonyabban tudja elvégezni. Tájékoztatta a jelenlévőket, hogy az NMM a következő évtől ismét évente két CKT ülést kíván tartani.

Ezt követően az ülést lezárta.

Budapest, 2019. december 3.

Készítette: Gilányi Eszter

Jóváhagyta: Dr. Kozma Ákos

**Az OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus mellett működő
Civil Konzultációs Testület 2019. évi ülésének javasolt napirendje**

(Budapest, 2019. december 03.) 10.00-11.30

- 10:00 **Regisztráció**
- 10:15 **Dr. Kozma Ákos az alapvető jogok biztosának köszöntője**
- 10:30 **A napirend elfogadása**
- 10:35 **Rövid beszámoló az OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus Főosztály legutóbbi
CKT ülés óta végzett tevékenységéről**
- 10:55 **A CKT tagok javaslatai ellenőrzési helyszínekre és témákra**
- 11:15 **Dr. Kozma Ákos az alapvető jogok biztosának összegzése, az ülés zárása**